

GRAFİK TASARIMDA YENİ NESİL FONT TASARIMI¹

A NEW GENERATION FONT DESIGN IN GRAPHIC DESIGN

Münire YILDIZ²Yusuf KEŞ³

Öz

İnsanoğlu ifade biçimi olarak işaret ve sembollerden yararlanıp, sesi simgeler haline dönüştürerek harfleri ortaya çıkarmıştır. İnsanların mağara duvarlarına ve kaya gibi yüzeylere çeşitli amaçlar için yaptığı pirimitif simgeler ilk yazı düşüncesini doğurmuştur. Pirimitif simgelerden ideografik yazı şekline, Mezopotamya'daki resim-yazısından çivi yazısına ve Mısır'da hiyeroglif yazıdan fonografi adı verilen hece yazısına geçilerek yazı evrimleşmiştir. Fenikeliler zamanı geldiğinde alfabetik yazı ortaya çıkmıştır. Yunanlılar ve Romalılar, Fenikelilerin oluşturduğu alfabeyi temel alarak kendi alfabelerini oluşturmuştur. 1450'li yıllara geldiğinde Gutenberg hareketli metal hurufatı icat ederek "Texture" yazı karakterini kullanmış, font ve yazı karakteri tasarımı anlayışının gelişimine katkı sağlamıştır. Sonrasında Venedik'te oluşan Old Style fontlarla, Modern fontlarla ve bu dönemler arasında oluşan Geçiş Dönemi fontlarıyla font tasarımı çeşitlilik kazanmaya başlamıştır. Fakat asıl çeşitlilik 19. yy.'dan sonra ortaya çıkmıştır. 19. ve 20. yy.'da görülen sanat akımları ve akımlar haricinde 1950'lerde başlayan bilgisayar teknolojisi font tasarımına sistem fontları gibi yeni açılımlar getirmiştir. 1980'lerden sonra bilgisayar teknolojisi ve masaüstü yayıncılık geniş kitlelere yayılmış ve sistem fontları haricinde fontların üretilmesini mümkün kılmıştır.

Gün geçtikçe teknolojinin ilerlemesiyle font tasarımı mümkün kılan tasarım programlarının sayısı artmıştır. Sadece basım ve yayın sektöründeki tipografistler veya tasarımcılar değil, mesleki yeterliliği olmayan fakat bilgisayara sahip birçok kişi özgün font tasarlamaktadır. Bu nedenle bu makalede alanında uzman kişiler tarafından tasarlanan yeni font tasarımlarına yer verilerek günümüzde font tasarımının nasıl bir içeriğe sahip olduğu görülecektir. Böylelikle bu inceleme makalesinde yeni nesil font tasarımlarında oluşan yenilikler ve değişen değerler saptanıp, grafik tasarımdaki yeri ve önemi incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Font Tasarımı, Yeni Nesil Font, Yazı Karakteri, Tipografi, Grafik Tasarım, Masaüstü Yayıncılık.

ABSTRACT

Human beings brought out the letters as a form of expression, converting the voices into icons by means of signals and symbols. Primitive icons which were coined on places like cave walls and rocks for a variety of purposes by people gave rise to idea of writing for the first time. The writing evolved through a series of processes, passing from primitive icons to ideographic writing shape, from pictography in Mesopotamia to cuneiform and from hieroglyphic writing in Egypt to syllabic writing known as phonography. The alphabetic writing came out during the time of Phoenicians. The Greek and the Roman created their own alphabet, based on the alphabet invented by Phoenicians. Gutenberg used the font type "Texture" by inventing moving metal typeface when it came to the 1450s, thus contributing to the development of understanding fonts and font design concept. Afterwards, font design began to gain diversity through Old Style fonts formed in Venice, Modern fonts and transition period fonts which appeared between these periods. Real diversity, however, emerged following 19th century. Art movements arising during 19th and 20th centuries as well as

¹ Başvuru tarihi: 28.10.2015 - Kabul tarihi: 03.12.2015

* Bu makale Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi 3658-YL1-13 nolu Yüksek Lisans Tez projesinin verilerinden yararlanarak oluşturulmuştur.

² Kafkas Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Grafik Bölümü, Araştırma Görevlisi, munireyildizz@gmail.com

³ Süleyman Demirel Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Grafik Tasarım Bölüm Başkanı, yusufkes@hotmail.com

computer technology that started in 1950's brought about new expansions into font designing such as system fonts. Following the 1980s, computer technology and desktop publishing spread to a wide audience, which made it possible to produce fonts other than system fonts.

As the technology progressed each day, the number of design programs enabling font design increased. Not only typographers or designers in printing and publishing industry but also many people with no professional qualifications but have a computer design are able to design original fonts today. Therefore in this paper, we have included new fonts designed by experts in field of design, aiming to show what kind of a content today's font design has. In this research article, innovations taking place in new generation font design and changing values will be determined and their position and importance in graphic design will be examined.

Keywords: Font Design, New Generation Font, Font Type, Typography, Graphic Design, Desktop Publishing.

1. GİRİŞ

Yazı karakteri abecenin özel bir tasarımı olarak tanımlanırken font terimi, yazı karakteri takımı olarak belirtilmiştir. Font, yazı karakterinin belli bir ölçüde, belli bir dizide, sayıları ve noktalama işaretlerini de kapsayan tüm abecesidir (Sarıkavak, 2009:45-46). Tipografi terimi ise, ilk olarak Gutenberg'in metal harf kullanımında geçmiştir. Meggs, geleneksel yöntemlerle metal kalıp kullanarak bir metnin basılmasını tipografi olarak adlandırılırken günümüzde bilgileri aktarmak için kullanılan araç olduğunu belirtmiştir (Meggs, 1992:17). Sarıkavak ise, "Harf, sözcük ve satırlarla ve boşluklama için gereken diğer öğelerle, belirlenmiş bir sayfa üzerinde yapılan görsel ve işlevsel düzenlemelerdir" diyerek tipografinin görsel bir düzenleme olduğunu ve tipografinin işlevsel özelliğini vurgulamıştır (Sarıkavak, 1997:1). Ancak Sarıkavak, "Tipografiyi Doğru Anlamak" başlıklı makalesinde Gutenberg'ten itibaren 20. yy.'ın Modernite sonrasına değin tipografi teriminin anlamının nasıl genişlediğini ve değiştiğini anlatmaktadır. Makalenin sonunda bu terimi "... harflerin ve yazınsal görsel iletişime ilişkin diğer öğelerin hem görsel, işlevsel ve estetik düzenlemesi hem de bu öğelerle oluşturulan bir tasarım dili ve anlayışdır" şeklinde tanımlamaktadır (Sarıkavak, 2004:10). Üstelik Sarıkavak, sayısal tipografi çalışmaları sonrası tipografi teriminin içeriğinin genişlediğini, öncekilerin aksine daha kısa tanımıyla şöyle ifade etmektedir: "tipografi, (aslında) 'yazı'nın her türlü teknik/teknolojik görünüşüdür" (Photoshop Magazin, No:10, 2006a:80). Tipografinin grafik tasarımdaki yeri bir metindeki düşünceye görsel bir biçim vermektedir. Tipografi ve yazı grafik tasarımın temel öğesidir. Grafik tasarımda çözülmesi gereken en temel sorundur. Grafik tasarımda tipografinin taşıdığı önem, tipografinin tasarım elemanı olarak sağladığı estetik değer ve işlevselliğidir. Tipografinin temel işlevi okunmak ve anlaşılır olmaktır. Grafik tasarım uygulama alanlarında yazı karakterini doğru kullanmak tipografik mesajın doğru iletilmesi için önemlidir. Tipografinin estetik ve güzellik değeri ise "okunmak" unsuru gibi birincil görevi değildir (Uçar, 2004:109, 162; Becer, 2005:176).

Yazının ortaya çıkışı ve gelişimi bir hayli uzun bir süreci kapsamaktadır. Yazı, insanoğlunun kültürel değişimi ve teknolojik gelişim ile binlerce yıllık bir süreç içerisinde sistemleşmiş ve bugünkü halini almıştır. Fontların gelişimine bakıldığında Gutenberg ve klasik basımcılık çağı, endüstri devrimi sonrası 19. ve 20. yy. fontları ile yeni nesil (dijital/sayısal) fontlar ön plana çıkmaktadır.

Kil tabletler ile başlayan yazının hikayesi baskının bulunmasıyla tipografide izlerini devam ettirmiştir. 1450'li yıllarda basımcılık adına önemli gelişmeler Gutenberg'in icadıyla başlamıştır. Gutenberg, daha önce kullanılan ağaç harflerden farklı bir teknik olarak hareket ettirilebilir metal hurufat tekniğini kullanarak basım işini makineleştirmiştir. Gutenberg'in hareket ettirilebilir hurufat tekniği ile bastığı en bilinen eseri "42 Satırlık İncil"dir (Becer, 2005:92-93; Uçar, 2004:100-101).

15. yy.'da tipografik baskı tekniği Almanya'dan sonra İtalya'da kendini göstermeye başlamasıyla Venedik Old Style Fontları ortaya çıkmıştır. (Sarıkavak, 2009:70). Nicholas Jenson bastığı ilk kitaptaki "Jenson/Eusebius" yazı karakterinde olduğu gibi Venedik yazı karakterlerinin özelliği "O" gibi yuvarlak karakterlerin hümanist eksen ile çizilmesi ve "e" karakterinin gagalı (çıkıntılı) yapıda tasarlanmış olmasıdır (Sarıkavak, 2004:31; Bergsland, 2010:9-10). Jenson'dan sonra İtalya'da öne çıkan tasarımcı Aldus Manutius'dur. Aldine basımevinde Francesco Griffo tarafından kesilen ve geliştirilen (ve Bembo fontu olarak bilinen) yazı tasarımları ve italikler daha sonra Geoffroy Tory ve Claude Garamond gibi Fransız Eski Biçemi tasarımcılarına örnek oluşturmuştur (Sarıkavak, 2014:34-37).

Venedik Old Style fontları ile Modern Fontlar arasında 18. yy.'da Geçiş Dönemi Fontları görülmüştür. Baskerville'nin Geçiş Dönemi Fontları ile Fournier'in tasarımları bu dönem fontları arasında yer almıştır. Daha çok 19. ve 20. yy.'da tanınmış ise de, Caledonia ve Times bile Barok Antik yazı tasarımları olarak geçiş dönemi hurufatı olarak sınıflandırılır. Yazı karakterlerinde sola eğimli vurgularda geniş eğimler görülmemiş, sola hafifçe eğik ve tırnakları destekli tasarlanmıştır. Kalın ve ince vurgular ile oluşan kontrastlığın etkisi azaltılmıştır (Ambrose ve Harris, 2014:42). Modern fontlar ise 18. yy.'ın sonlarına doğru gelişmiştir. Bu fontlar ince tırnaklı, desteksiz, düz vurguları yüksek kontrastlı yapıdadır (Ambrose ve Harris, 2014:44). Modern fontlar arasında en bilinen örnekleri Bodoni, Didot ve Walbaum'dur.

19. yy.'da Victoria döneminin süslü fontlarına, gravür ve bakır kalıp yöntemi ile elde edilen fontlara, harf yapılarındaki ince vurgulara verilen ağırlıkla oluşan kare tırnak fontlara ve tırnaksız fontlara rastlanmaktadır.

19. yy.'da görülen kare tırnaklı yazıların biçimleri, kare ya da dikdörtgendir. Tırnakları harf gövdelerine dik açı ile bağlanmış ve tırnak sonlandırmaları köşeli-sonlanmış (square-off) şeklinde yapılmıştır. Bu yapılara en iyi örnek Clarendon ve Playbill fontudur

(Sarıkavak, 2004:81). 19. yy.'da tırnaksız fontlar, Victoria döneminde süslü ve gösterişli karakterler ile birlikte yer almıştır. Tırnaksız harflerin ilk biçimleri yuvarlak ve tek ağırlıklı; sonraki biçimlerinin ağırlık bileşimleri ve oranları çeşitlenmiş, tek ağırlıklı ve çift ağırlıklı gibi alt bölümlere ayrılmıştır (Sarıkavak, 2004:82). 19. yy. sonları ve 20. yy.'ın başlarında taş baskı (Lithography), intaglio ve bakır kalıp kazıma (copperplate) yöntemleri kullanılarak çeşitli fontlar üretilmiştir. Bakır kalıp yöntemi, Victoria döneminde süslü fontlarla birlikte kullanılmıştır. Bakır kalıp yöntemiyle yapılan fontlara en iyi örnek Victoria döneminde tasarlanan "Ring de Banjo" müzik kapağı tasarımıdır (Sarıkavak, 2006b:137). 19. yy.'da "Ornamental" veya "Display" olarak geçen süslü fontlar ise afiş ve reklamlarda kullanılmıştır. Ticaretin yarattığı yeni sınıfın etkisiyle süsleme, sınıfsal bir gösterge olarak görülmüştür. Oluşan bu yeni tarz, Victoria tarzı olarak geçmekte ve harf tasarımlarında aşırı süslü ve okunması güç bir etkiyle karşılaşılmaktadır (Sarıkavak, 1993:12). Ayrıca, 19. yy.'da tasarım anlayışının yanı sıra fotogravür, Monotype ve Linotype gibi teknik buluşlar gerçekleştirilmiştir. 1859 ve 1862 tarihleri arasında kullanılan fotogravür, fotoğraf tekniklerini metal bir plaka üzerine uygulayarak gerçekleştirilmiştir. Monotype "Sıcak-Metal Düzenleme Dizgisi" ise, 1885'te Tolbert Lanston tarafında geliştirilmiştir (Sarıkavak, 2005a:22-24). 1886 yılında da Ottmar Mergenthaler, New York Tribune'de Blower satır döküm makinesi tasarlanmıştır. Bu makineye dizgi satırı anlamını içeren "Linotype" adı sonradan verilmiştir (Sarıkavak, 2005a:23).

20. yy.'a gelindiğinde, font tasarımlarında modern dönemin ve çeşitli akımların etkisi gözlenmiştir. Bu akımlardan ilki 1900'lerin başlarında Art Nouveau'dur. Bu tarzın etkisinde Otto Eckmann kendi ismini verdiği yazı karakterleri ile "Schriften and Ornamente" (Görsel 1) çalışması ve Peter Behrens'in için "Behrens Roman" (Görsel 2) karakterine ve "AEG" için logotype'ı görülmüştür. 1917'de "De Stijl" olarak adlandırılan modernist bir tasarım anlayışına öncülük eden Theo Van Doesburg, 1919 yılında geometrik stilde bir yazı karakteri tasarlamıştır (Görsel 3) (Blackwell, 2002:20-21, 24-25, 37-38). Modern Dönem etkisi devam ederken 1920 ile 1940 yılları arasında yazı karakteri tasarımında Bauhaus akımının ve Yeni Tipografi'nin izleri görülmeye başlamıştır. 1923 yılında Herbert Bayer, banknot tasarımı ve 1925 yılında da "Universal Alphabet" (Evrensel Alfabe) adlı yazı karakteri oluşturmuştur. 1927'de Modern dönem fontlarından "Futura" fontu tasarlanırken, 1932 yılında Times New Roman fontu yüksek kontrastlı ve ince tırnaklı olarak tasarlanmıştır (Becer, 2010:2012-203, 231; Coles, 2012:55).

Görsel 1. Otto Eckmann- Schriften und Ornamente

Görsel 2. Peter Behrens- Behrens Roman

Görsel 3. Theo Van Doesburg- De Stijl

1940 ve 1960'lı yıllar arasında 1951'de "Univers" (Görsel 4a) fontunun geniş yazı ailesiyle numaralandırma sistemi ve günümüzde hala popülerliğini koruyan 1957-1960'larda tasarlanan "Helvetica" (Görsel 4b) fontu ön plana çıkmaktadır. 1960 ve 1980 arasında geleneksel anlayıştan uzaklaşıp deneysel arayışlar ivme kazanmıştır. Bu süreçte "Bifur" (1966) gibi süslemeci ve dışa vurumcu tasarımların yanında "Eurostile" (1962) gibi tırnaksız yazı karakterleri de görülmüştür. Ayrıca, Jan Tschichold'un "Sabon", 1970'lerde Herb Lubalin'in "Avant Garde", 1976'da Adrian Frutiger'in çalışması "Frutiger", 1979'da Erik Spiekermann'ın Erken Modern dönem afişlerinden esinlenerek tasarladığı "Berliner Grotesk" fontları da tasarlanmıştır (Sarıkavak, 2005b:20,21,37; Coles, 2012:141,169; Ambrose ve Harris, 2014:116).

Görsel 4a. Adrian Frutiger - Univers

Helvetica

Max Miedinger, 1957

ABCDEFGHIJKLMN
OPQRSTUVWXYZ
abcdefghijklmnopqrstuvwxyz
01234567890

Görsel 4b. Max Miedinger – Helvetica

1970'li yılların son dönemi ile 1980'li yılların başlarında fotodizgi ve ofset baskının kullanılmasıyla baskılar daha ucuz hale gelmiş ve geniş bir kitleye ulaşmıştır. Dijital teknolojinin gelişiyle tipografide yaygınlaşma süreci başlamıştır. Dijital teknoloji, kişisel bilgisayarlar ve bilgisayar yazılımları gibi iki önemli buluşa neden olmuştur. Bu gelişim sayesinde font niteliğinde ve niceliğinde artış yaşanmıştır.

1984 yılında Macintosh ile desteklenen orijinal şehir fontlarından bir tanesi olan Chicago, 720 dpi ekran görüntüsünde yüksek okunurluk sağlamak için tasarlanmıştır. 1985 yılında Lazer baskı makinelerinin ilk yazı karakteri olan "Lucida", 1980'lerin ortalarında "Emigre Eight" gibi çeşitli bitmap fontları ve 1989 yılında "Elektrix" isimli Postmodern bir yazı tasarımı ortaya çıkarmıştır (Sarıkavak, 2005b:39,91,93,95,96,180). 1990'larda ise deneysel yaklaşımlarla, Max Kisman'ın "kes, kopyala, yapıştır" felsefesiyle gerçekleştirdiği fontları, sonrasında Kisman'ın "karma" (hybrid) tekniğini uyguladığı "Fudoni" fontu, 1990'da Just van Rossum, sol el kullanarak oluşturduğu "Justleft hand" fontu ve 1991 yılında Erik van Blokland'un daktilo vuruşları tarzında "Trixie Text" adlı fontu üretilmiştir (Sarıkavak, 2005b:107-113-115; Coles, 2012:37, 165).

1990'lı yıllarda farklı dil ve sembolleri, toplumsal göstergeleri, bileşik harf öğelerini ve PC gösterenlerini içeren Pi fontları üretilmiştir. 1992 yılında Windows işletim sistemi için tasarlanan "Wingdings" fontu ve Zuzana Licko'nun hipnoz yoluyla öğrenmeye göndermede bulunarak tasarladığı "Hypnopaedia" adlı fontu birer Pi fontudur (Sarıkavak, 2005b:29,97). Farklı tarzlarda fontlar üretilmeye devam ederken 1995 yılında yapı-bozum (deconstructive) felsefesinde yazı karakterleri ortaya çıkmıştır. Bunlardan bir tanesi "Dimensional Typography" projesindeki dikenli silüetlerin yorumu olan Lucas de Groot'un "Jesus Loves You" (Görsel 5) font tasarımıdır (Blackwell, 2002:168).

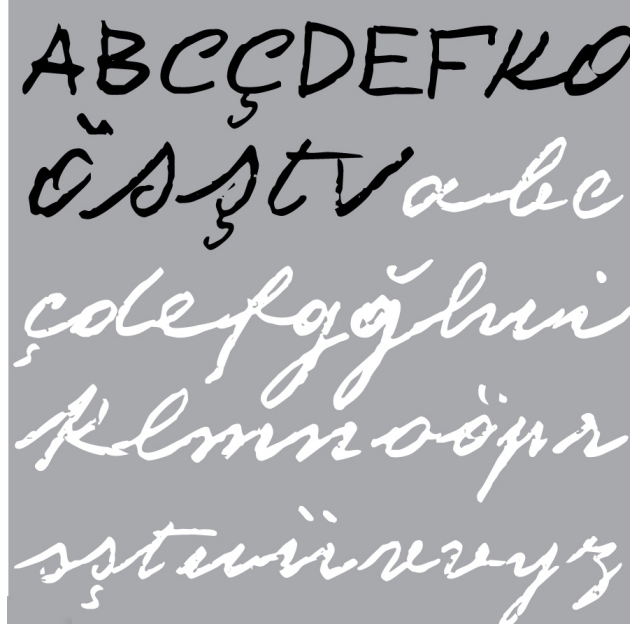
Görsel 5. Lucas de Groot - Jesus Loves You

Sonuç olarak 20. yy.'ın sonlarında dijital gelişmelerle bilgisayar teknolojisinin kullanımı artmıştır. Tasarımcılar işletim sistemlerinde var olan fontlarla yetinmeyip kendilerine özgü yeni görsel değerler dizgisi yaratmaya başlamıştır. Sayısal fontların gelişimiyle yeni tipografik eğilimler ortaya çıkmıştır.

2. YENİ NESİL FONT TASARIMLARI

Üçüncü bin yılda font tasarımları teknolojik gelişmelerle ivme kazanmıştır. Çeşitli font tasarım programlarının gelişmesiyle yaratıcı ve yenilikçi fontların sayısı artmıştır. Araştırmanın temel konusu olan yeni nesil fontları incelerken; yeni milenyumda tasarımcıların bazı amaçlar için gerçekleştirdiği font tasarımlarına ve işletim sistemi fontlarına değinilecektir. Ayrıca işletim sistemi fontları olarak internet ve web tasarımı için geliştirilen piksel fontlardan, Mac OSX ve MS-XP işletim dizgeleri ve mobil cihazların sistem fontlarından bahsedilecektir. Kendi tasarımları için özgün font yaratma çabasına giren kişiler yalnız tasarımcılar olmamıştır. Web üzerinde tarama yapıldığında sayısız tasarımlara ulaşılabilir. Bunlar arasından dönemin özelliklerini taşıyan, mesleki yeterliliğe sahip, alanında uzman kişilerin özgünlük, yaratıcılık, yenilik, çağa uygunluk, işlevsellik ve tasarım açısından uygun kriterlere sahip tasarımlar bu makalede örnek olarak gösterilmiştir.

2000'li yılların yeni nesil fontlarının ilk örnekleri doktorlar tarafından kullanılan kalıp harfler temel alınarak renk körlerinin algısıyla oluşturulan Andrew Byrom'a ait "Adotmatrix" font çalışması, Selahattin Ganiz'in kasa üstü harflerde geçmiş yüzyıllarda tasarlanan yazı karakterleri ile bağlantı oluşturduğu "Ganiz Antik" fontu, Abdullah Taşçı'nın "Kufiz [T]", "Nokta [T]", "Neuland Tascı [T]" fontudur (Fawcett-Tang, 2007:126; Sarıkavak, 2005b:188-189, 195). 2001'de Namık Kemal Sarıkavak'ın 1994 yılındaki kişisel sergisinin afişinde kullandığı başlık yazılarından esinlendiği "NKS Sergi 94" fontuna, Peter Bilak'ın serbest ruhlu, çeşitli el yazısı örneklerini canlandıran "Fedra Sans" fontuna rastlanmaktadır (Sarıkavak, 2005b:221; Coles, 2012:187). 2003'de Sarıkavak, Atatürk'ün el yazısından hareketle "NKS Ata El Yazısı/Kurşun Kalem" (Görsel 6) isimli fontu bir yayını ele alarak ve bir sayfasından harfleri seçerek deneysel bir çalışmayla oluşturmuştur (Sarıkavak, 2005b:26).

Görsel 6. Namık Kemal Sarıkavak – ‘NKS-Ata El Yazısı’

2005 yılında Monotype personeli Robin Nicholas, 15. yy.’da tasarlanan “Bembo” fontunu ele almıştır. Bembo fontunun dış hatları ve tasarım özellikleri korunarak, titizlikle yorumlanıp “Bembo Book” ismiyle dijitalleştirilip piyasaya sürülmüştür (Fonts, t.y.). Bembo fontu haricinde yeniden ele alınan diğer font Arabella’dır. 1936 yılında tasarlandıktan sonra 2006 yılında yeniden yorumlanıp dijitalleştirilmiştir (Myfonts, 2015).

Günümüze geldiğimizde de 2014 yılının en iyi font tasarımları olarak FontSpring’de yer alan tasarımlar ele alınacaktır. Bunlar; Questa Complete, Uniform, Texta, Ropa Soft Pro, Halis Grotesque, Tolyer, Lulo Clean, Evelent, Glober, Thirsty Soft, Ample Soft’dur. FontSpring’de sunulan fontlardan bir tanesi olan “Questa Complete”, Jos Buievang ve Martin Majoor tarafından tasarlanmıştır. Hem tırnaklı (serif) hem de tırnaksız (sans serif) biçemi içeren Questa Complete’e küçük harfler ve dört rakam seti eklenmiş, dil desteği genişletilmiş ve böylelikle en iyi tasarımlardan biri olarak görülmektedir (Fontspring, 2015).

2014 yılının FontSpring’de yayınlanan diğer bazı tasarımları; Miller Type Foundry tarafından yayınlanan birden çok genişliğe sahip geometrik bir yazı ailesi olan “Uniform”, metin için kullanışlı formda tasarlanan Gothic alfabelerden, Adrian Frutiger’dan, Edward Johnston’dan model alınarak çalışılan “Texta” fontu, sert fırça ile çizilmiş etkilere sahip “Ropa Soft Pro”, Türk lirasının da yeni sembolünün yazı karakteri takımına eklenildiği “Halis Grotesque”, Chatnarong Jingsuphatada tarafından tasarlanan 50 farklı biçemi içeren süper

geniş aileden oluşan “Tolyer”, Ryan Martinson’un tasarladığı retro ve sıcak görünümlü “Lulo Clean” ve gölge katmanlı harf biçemi ile “Evelent”, Ivan Petrov ve Svetoslav Simov’un tasarladığı hem web üzerinde hem de basılı ürünlerde yüksek kalitede okunurluk etkisine sahip grotesque yazı ailelerinden esinlenerek oluşturulan “Glober”, fontudur (Fontspring, Myfonts, 2015).

2014 yılında yapılan font tasarımları arasında “Thirsty Soft” (Görsel 7a) ve “Ample Soft” (Görsel 7b) fontlar da yer alır. Bu fontlar, var olan fontların daha soft (yumuşak hatlı) olarak tasarlanmış halidir. İki çizginin birleştiği yerler keskin açılarla değil, yumuşatılmış kavislerle tasarlanmıştır (Fontspring, 2015).

The Waffle Game
Heavenly
With Vintage Appeal
Nice & Soft
Quirky Alternates

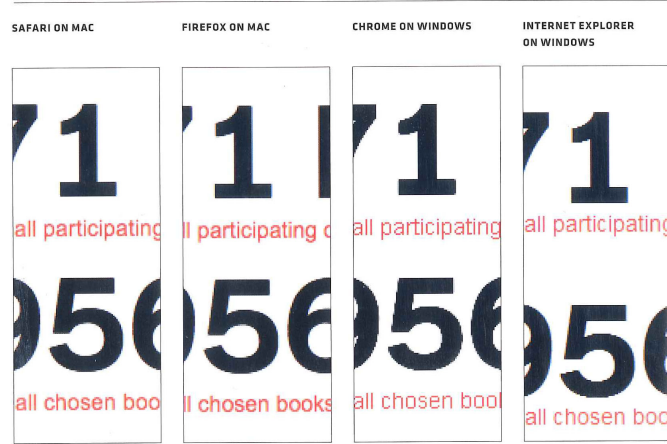
Görsel 7a. Ryan Martinson - Thirsty Soft

AmpleSoft Regular
AmpleSoft Extra Light
AmpleSoft Medium
AmpleSoft Bold

Görsel 7b. Aakash Soneri - Ample Soft

Bilgisayar çağında gelişen font tasarımları sadece tipografistlerin kendi tasarımları için gerçekleştirdiği fontlardan oluşmamaktadır. Web tasarımında ve işletim sistemlerinde kullanılmak üzere yeni tasarımlar geliştirilmiştir. Hem Mac OS X hem de MS-XP kullananlar için elde mevcut font alternatifleri çoğaltılmıştır. Öncelikli olarak 2000 sonrası internet ve web tasarımı için geliştirilen tasarımlara bakıldığında ‘okunabilirlik’ ölçütünün ön plana çıkarıldığı fontların tasarlandığı görülmektedir.

2002 yılında “Dagny” (Görsel 8) fontu İsveç gazetesi “Dagens Nyheter” için tasarlanmıştır. Örjan Nordling ve Göran Södeström, küçük ölçeklerde okunabilir bir font olarak web sayfaları için elverişli hale getirilmiştir (Lupton, 2014:24).

Görsel 8. Örjan Nordling ve Göran Söderström - Dagny

Web fontlarına 2003'te Peter Bilak'ın "Fedra Sans", 2005'te Mark Simonson'ın "Proxima Nova", 2008'de ayırt edici tırnaklara sahip David Brezina'nın "Skolar", 2008 ile 2010 yılları arası Mitja Miklavcic tarafından oluşturulan asimetrik tırnaklara sahip "Tisa", 2009'da geometrik kare tırnak font olarak Tomas Brousil'in "Kulturista", web ekranlarında ve başlıklarda kullanmak için 2009'da Jos Buivenge tarafından tasarlanan "Museo Slab" gibi tasarımlar eklenmiştir (Lupton, 2014:26,29,32,33,34,35).

2000 sonrası Mac OSX ve MS-XP işletim dizgeleri için geliştirilen sistem fontları incelendiğinde de web tasarımı için tasarlanan fontlar ile aynı amacı güdüp "okunabilir" olma özelliği ön plana çıksa da tasarımlarda hareketli harfler ve semboller ile ikonlardan oluşan pi fontları da yer almaktadır.

2001 yılında Apple Computer Inc. "Apple Casual" isimli mürekkep kullanarak yazılan el yazısı biçiminde bir font yayınlamıştır (Identifont, t.y.). 2002 yılında Bitstream, İbranice (Hebrew) bir karakter olan Rafael Frank'ın 20. yy.'da tasarladığı "Frank Rühl" fontunu geliştirmiştir (Myfonts,2015). Apple 2002 yılında Adobe Myriad font ailesinin bütün biçemlerini kullanmaya başlamıştır. Myriad'ın yeni sürümlerini üretip, piyasaya sürmüştür. Myriad Pro'ya yeni eklemeler getirilmiştir. 2006 yılında Myriad Set, Myriad Apple'ın yerini almıştır. Apple dünyasında 2013'te ise Myriad Pro Light geçerli olmaya başlamıştır (wikipedia, 2015).

2003 yılında 'Comic Sans' fontuna benzer bir font olan 'Chalkboard' Apple tarafından piyasaya sürülmüştür. Comic Sans fontunun yapı özelliklerine benzemesine rağmen, onun kadar popüler değildir (wikipedia, 2015). 2004 yılında Kanada'ya özgü heceli

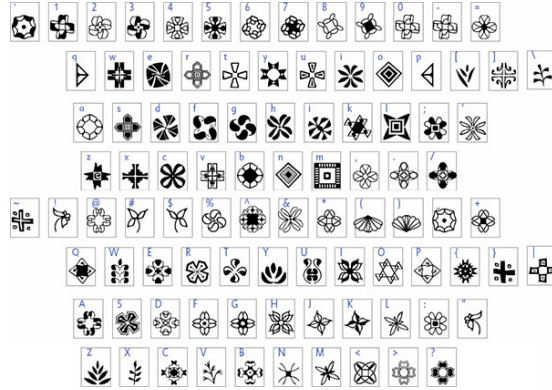

harfleri kullanan dillere ait bir tasarım olan “Euphemia UCAS” fontu piyasaya sürülmüştür (Tiro, 2015). 2004 yılında Lucas de Groot hem Windows hem de iMac’de kullanılan “Calibri” fontunu tasarlamıştır. Hümanist tırnaksız (sans serif) font olan Calibri’nin gövde ve köşeleri yuvarlak hatlıdır (Görsel 9) (Microsoft, 2015).

ABCDEFGHIJKLMNO
 RSTUVWXYZÀÅÉÏÖÜ
 abcdefghijklmnopqrst
 uvwxyzàå&123456789
 0123456789o(\$£€.,!?)

Görsel 9. Lucas de Groot - Calibri

2004 yılında ekran üzerinde okunabilir bir font olmak için “Cambria” fontu Steve Nattesan ve Robin Nicholas’ın katkılarıyla Jelle Bosma tarafından tasarlanmıştır (Microsoft, 2015). 2005 yılında astrolojik özellikler taşıyan “Almanac MT” fontunu Steve Matteson, Microsoft için gerçekleştirmiştir (microsoft, 2015). 2006 yılında Microsoft ailesine “Cariadings” (Görsel 10) isminde bir pi fontu katılmıştır. Garoldine Wade bu fontu dekoratif motifler kullanarak simetrik formlarla oluşturmuştur (Myfonts, 2015).

Görsel 10. Garoldine Wade – Cariadings

2008 yılında Jose Scaglione ve Veronika Burian latin harflerin kullanıldığı yerlerin çoğunda kullanılan “Athelas” fontunu tasarlamıştır. Athelas, iBook 1.5 piyasaya sürüldükten sonra iBook’ta kullanılmaya başlamıştır (Myfonts, 2015). 2008 yılında yayınlanan bir diğer font Ralp M. Unger’in “Edda Pro” fontudur. Edda Pro, 1900 yılında Heinrich Heinz Heune tarafından tasarlanan “Edda” fontu temel alınarak tasarlanmış bir Microsoft fontudur

(Myfonts, 2015). Fontun afişlerde, restaurantlarda, duvar kağıtlarında ve buna benzer yerlerde kullanımı uygun görülmüştür. 2009 yılında Rui Abreu, “Gesta” fontunu Microsoft font ailesi için tasarlamıştır. 24 biçemden oluşan Gesta, geniş x-yüksekliğine ve kavisli hatlara sahiptir (Myfonts, 2015).

Sonuç olarak 2000 sonrası Mac OSX ve Microsoft sistem fontları incelendiğinde tipografinin birincil işlevi olan “okunabilir” olma özelliğiyle karşılaşılmaktadır. Fontların okunabilirliği artırılarak hem basılı ürünlerde hem de ekran üzerinde elverişli hale gelmiştir. Ayrıca tasarımlar Latin abecesi dışında İbranice gibi farklı farklı diller içinde geliştirilmesinin yanı sıra font ailelerinde de genişletilmiştir.

2000 sonrası web fontları ve işletim sistemi fontları haricinde mobil cihazlarda kullanılan sistem fontlarında da gelişmeler yaşanmıştır. Mobil ortamlarda kullanılan fontların da sorunu “okunabilirlik”tir. Okunurluk sorunu ele alındığında ilk olarak x-yüksekliği ile karşılaşılmaktadır. Metinlerde en çok küçük harf geçtiği için öncelikle x-yüksekliğine çözüm aranmalıdır. Bu nedenle ekran ölçülerinin sınırlı olması sebebiyle x-yüksekliğini aşırı büyük tutmamak gerekmektedir. Okunurluğu etkileyen diğer bir faktör beyaz alanlara sahip “o, e, c” gibi karakterlerin arasındaki boşlukların dar olmasıdır. Boşlukların artırılmasıyla okunurluk sağlanmaktadır (Alican, 2011:108,109).

Yeni nesil iPhone sistem fontlarına bakıldığında Avenir Next Pro (2004-2007) (Görsel 11) ve Marion (2006) ile karşılaşılmaktadır. Marion fontunu 2006 yılında Ray Larabie tasarlamıştır. Avenir Next Pro ise, 2004 yılında Adrian Frutiger ve Akira Kabayashi tarafından Avenir fontunun yeniden ele alınmış biçimidir (Myfonts, 2015).

ABCDEFGHIJKLMNOP
QRSTUVWXYZÀÁÊËÏÏ
abcdefghijklmnopqrstu
vwxyzàáêëï&12345678
901234567890(\$£€.,!?)

Görsel 11. Ray Larabie - Avenir Next Pro

Android sistem fontlarında ise 1 ve 3 versiyonu için “Droid Sans” (Görsel 12), “Droid Serif” ve “Droid Sans Mono” kullanılmaktadır. Android versiyon 4’te ise Google tarafından geliştirilen “Roboto” fontu yer almaktadır. Droid fontu, Steve Matteson tarafından 2006 yılında mobil cihazda en iyi kalitede okumayı sağlamak için tasarlanmıştır. Roboto ise “Apache Li Sance” altında lisanslanmış Roboto’nun tüm ailesi resmi olarak 2012 yılında indirilmeye başlamıştır (Droidfonts, 2015).

ABCDEFGHIJKLMNPO
 QRSTUVWXYZÀÁÊËÏÖ
 abcdefghijklmnopqrs
 tuvwxyzàá&12345678
 901234567890(\$£€.,!?)

Görsel 12. Steve Matteson- Droid Sans

Nokia işletim sistemi için ekranda ve basılı ortamda sorunları giderebilmek için 2002 yılında Nokia yazı ailesi geniş bir karakter yapısından oluşmaktadır. 2011 yılında ise Nokia cihazlarında dijital medya için Londra’daki Dalton Maag Dökümhanesi “Nokia Pure” (Görsel 13) fontunu yayınlamıştır. Yayınlandığında Latin, Cyrillic, Greek, Arabic, Hebrew, Devanagori ve Thai dillerini destekleyen yazı karakteri 2013 yılında Armenian, Ethiopic, Malayalam, Tamil, Kannada, Telugu, Gurmukhi, Gujarati, Bengali, Oriya, Sinhalese, Khmer, Chinese ve Klingo dillerini desteklemek için geliştirilmiştir (Spiekermann, 2015).

Nokia Pure Light	Nokia Pure Regular	Nokia Pure Bold
AaBbCcDd	AaBbCcDd	AaBbCcDd
EeFfGgHhIiJj	EeFfGgHhIiJj	EeFfGgHhIiJj
KkLlMmNn	KkLlMmNn	KkLlMmNn
OoPpQqRrSs	OoPpQqRrSs	OoPpQqRrSs
TtUuVvWw	TtUuVvWw	TtUuVvWw
XxYyZz	XxYyZz	XxYyZz
—	—	—
1234567890	1234567890	1234567890
.,?!/{}[]()*&“”	.,?!/{}[]()*&“”	.,?!/{}[]()*&“”

Görsel 13. Nokia Pure

Günümüzde kullanılan iPhone haricinde çoğu mobil cihazlar Android sistemine geçiş yapmıştır. Dolayısıyla mobil cihazlarda Android ve iPhone'un fontları ile karşılaşılmaktadır. Mobil cihazlarda kullanılmak için günümüz fontlarını irdelediğimizde de diğer sistem fontları gibi ister ekran üzerinde ister basılı ürün üzerinde olsun en iyi kalite de 'okunabilir' olma amacı güdülmektedir.

3. SONUÇ

1980 ve 1990'lı yıllar arası teknolojinin tasarımla buluştuğu yıllardır. Bu dönemde teknoloji ve tasarımla ilgili değerler oluşmaya başlamıştır. 1995'lerden sonra teknolojinin hızla değişip gelişmesiyle teknoloji içinde olduğu alana yeni ve farklı değerler kazandırmıştır. Teknolojinin sunduğu olanak ve olasılıklarla grafik ürünler için özgün font tasarımı yapabilme imkanına ulaşılmıştır. 2000'li yıllarda ilerleyen teknoloji sayesinde imkanlar dahilinde bilgisayar hemen hemen her ofise/eve girmiş ve yeni teknoloji ile FontLab ve Fontographer gibi font tasarım programları geliştirilip tüm bilgisayarlara yüklenebilir hale gelmiştir. Artık tasarımcılar her işe uygun font üretebilme imkanına ulaşmıştır. Tasarımcıların bazıları önceki yüzyıllarda yapılan ve döneminde ses getiren fontları yeniden yorumlamış ve dijitalleştirmiştir. Bazıları ise, iyi tasarım olarak adlandırılan tasarımları temel alarak yeni bir font üretimi yapmıştır. Metin fontlarının yanı sıra piksel fontlardan esinlenip noktalarla yeni bir font oluşturarak deneysel font arayışlarıyla da karşılaşılmaktadır.

Milenyum sonrasında web tasarımına olan ilginin artmasıyla tasarımla ilgili uygulamalar geliştirilmiştir. Yeni açılımların oluşmasıyla internet ve web tasarımında yaratıcı font tasarımlarının gelişimine olanak sağlamıştır. Web tasarımı hazırlarken tasarımcılar ekran fontu olarak "Verdana, Helvetica, Trebuchet" gibi yaygın bir şekilde kullanılan fontların yanı sıra 2000 sonrasında internet web tasarımı için geliştirilen piksel fontları da tercih etmeye başlamıştır. Araştırmada sunulan internet ve web tasarımı fontları ile ilgili verilen örnekler çoğu tasarımcının etkin bir şekilde kullandığı fontlardır. Web fontları, mobil cihaz fontları ve Mac OS X – Microsoft işletim sistemi fontları ile ilgili araştırmalar sonucunda bulunan bilgilere göre ekran ölçüleri dikkate alınarak bir x-yüksekliği belirlenmiş ve harf aralıkları için düzenli ve orantılı boşluklar bırakılmıştır. Böylelikle fontların "okunabilirlik" sorununun giderilmesine yönelik çalışmalar yapılmıştır. Ekran üzerinde okunabilirlik sorununun çözümünün haricinde basılı ürünler üzerinde kaliteli baskı sonucuna ulaşabilmek için yeni nesil sistem fontları üretilirken çözüm odaklı çalışılmıştır. Üretilen

fontlar hem ekran üzerinde hem de mümkün olduğunca basılı ürünlerde işlevsel ve kolay okunabilir olması amacıyla tasarlanmıştır. Ayrıca, Mac OS X ve Microsoft işletim sistemi fontlarının ailelerinde biçem sayısı artırılıp, geliştirilerek fontlar birçok dile uyarlanmıştır. Latin alfabeye kullanan ya da kullanmayan ülkelerin fontlardan faydalanabilmesi için farklı alfabelerde de fontlar tasarlanmıştır.

Sonuç olarak yeni milenyumda global iletişim teknolojilerindeki geliştirmeler sayısal font gereksinimine etkili çözümler oluşturmuştur. Günümüzde sayısal fontun yaygın kullanıldığı ve çoğu kişinin özel ilgisiyle ve uygun yazılımlarla font tasarımına yöneldiği görülmektedir. Dolayısıyla bu konu üzerine üretim gerçekleştirecek olanların öncelikle font tasarımı ve tipografi alanında mesleki yeterliliğe sahip olmaları gerekir ve çalışmalarıyla konuya kuramsal boyutuyla açıklık getirerek örneklerle ilişkilendiren alan uzmanlarının tasarımları ve akademik yayınları ile görüşleri dikkate alınarak tasarımlar yapılmalıdır. Çünkü iyi tasarım için gerekli teorik alt yapı, yaratıcılık, yenilik, özgünlük ve işlevsellik ancak bu şekilde sağlanabilmekte ve kişi yetkin hale gelebilmektedir.

KAYNAKÇA

Alican, Ö., (2011). **Mobile Medyada Grafik Tasarımcının Galaksi Rehberi**, 1. Basım, Pusula Yayıncılık, İstanbul.

Ambrose, G. ve P. Harris., (2014). **Grafik Tasarımda Tipografi**, 1. Basım, M. E. Uslu (çev.), Literatür Yayıncılık, İstanbul.

Becer, E., (2005). **İletişim ve Grafik Tasarım**, 4. Basım, Dost Yayınevi, Ankara.

Becer, E., (2010). **Modern Sanat ve Yeni Tipografi**, 2. Basım, Dost Yayınevi, Ankara.

Bergsland, D., (2010). **Practical Font Design**, 2. Edition, Radiq Press, USA.

Blackwell, L., (2002). **20th-Century Type**, New & Revised Edition, Published by Yale University Press. U.S.A.

Coles, S., (2012). **The Anatomy of Type**, Harper Design New York, First Printing.

Fawcett-Tang, R., (2007). **New Typographic Design**, First Edition, Laurence King Publishing, London.

Lupton, E., (Ed.), (2014). **Type on Screen**, First Edition, Princeton Architectural Press, New York.

Meggs, P.B., (1992). **Type & Image**, John Wiley & Sons, Inc., Canada.

Sarıkavak, N. K., (1993). **Kültürel Afişlerde Tasarım İlkeleri; Kültürel Afiş Çalışmaları**, Yayınlanmamış Sanatta Yeterlilik Eseri Raporu, Ankara, Hacettepe Üniversitesi.

Sarıkavak, N. K., (1997). **Tipografinin Temelleri**, Doruk Yayınları, Ankara.

Sarıkavak, N. K., (2004). **Çağdaş Tipografinin Temelleri**, 1. Basım, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Sarıkavak, N. K., (2005a). **Sayısal Tipografi: 1**, Başkent Üniversitesi Yayınları, Ankara.

Sarıkavak, N. K., (2005b). **Sayısal Tipografi: 2**, Başkent Üniversitesi Yayınları, Ankara.

Sarıkavak, N. K., (2006a). "Tipografi Yazıları- 1", **Photoshop Magazin Dergisi**, No:10, sayfa: 76-80.

Sarıkavak, N. K., (2006b) "Sayısal Harf Tasarımında Gelişmeler ve Temel Yöntemler", **Sanat Yazıları**, No:14, H.Ü. G.S.F. Yayınları, Ankara.

Sarıkavak, N. K., (2009). **Çağdaş Tipografinin Temelleri**, 2. Basım, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Sarıkavak, N. K., (2014). "Kaligrafik ve Tipografik Deneysel Tasarımlar", **Grafik Tasarım Dergisi**, Grafik Kitaplığı Yayınları, İstanbul.

Uçar, T. F., (2004). **Görsel İletişim ve Grafik Tasarım**, İnkılâp Yayınevi, İstanbul.

İnternet Kaynakları

Ample Soft, (2014). <http://www.fontspring.com/similar/soneri/amplesoft> (14 Mayıs 2015).

Arabella, (1936). www.myfonts.com/fonts/profonts/arabella-pro (3 Mayıs 2015).

Apple Casual, (2001). <http://www.identifont.com/show?K37> (9 Mayıs 2015).

Athelas, (2008). (www.myfonts.com/fonts/type-together/athelas/) (9 Mayıs 2015).

Avenir Next Pro, (2004-2007). (www.myfonts.com/fonts/linotype/avenir-next-pro/) (8 Mayıs 2015).

Bembo Book, (2005). www.fonts.com/font/monotype/bembo-book#product-top (9 Mayıs 2015).

Calibri, (2004) www.microsoft.com/typography/fonts/family.aspx?FID=287 (9 Mayıs 2015).

Cambria, (2004). <https://www.microsoft.com/typography/fonts/family.aspx?FID=291> (9 Mayıs 2015).

Cariadings, (2006). <https://www.myfonts.com/fonts/ascender/cariadings/> (9 Mayıs 2015).

Droid Font, (2006). <http://www.droidfonts.com/droidfonts/about/> (8 Mayıs 2015).

Eveleth, (2014). <http://www.fontspring.com/fonts/yellow-design-studio/eveleth>; <https://www.myfonts.com/fonts/yellow-design/eveleth/> (14 Mayıs 2015).

Frank Rühl (veya Ruehl), (2002). <http://www.myfonts.com/fonts/bitstream/frank-ruehl-bt/> (9 Mayıs 2015).

Gesta, (2009). <https://www.myfonts.com/fonts/r-type/gesta/> (9 Mayıs 2015).

Glober, <http://www.fontspring.com/fonts/fontfabric/glober>, [14.05.2015]).

Halis Grotesque, (2014). <http://www.fontspring.com/fonts/ahmet-altun/halis-grotesque>;
<https://www.myfonts.com/fonts/ahmet-altun/halis> (14 Mayıs 2015).

Lulo Clean, (2014). <https://www.myfonts.com/fonts/yellow-design/lulo-clean/> (14 Mayıs 2015).

Norad, www.namethatfont.net/android-logo-font/ (8 Mayıs 2015).

Roboto, (2012). en.wikipedia.org/wiki/Roboto (8 Mayıs 2015).

Ropa Soft Pro, (2014). <http://www.fontspring.com/similar/lettersoup/ropa-soft-pro> (14 Mayıs 2015).

Texta, (2014). <http://www.fontspring.com/fonts/latinotype/texta> (14 Mayıs 2015).

Thirsty Soft, (2014). <http://www.fontspring.com/fonts/yellow-design-studio/thirsty-script> (14 Mayıs 2015).

Tolyer, (2014). <http://www.myfonts.com/fonts/typesketchbook/tolyer/> (14 Mayıs 2015).

Uniform, (2014). <http://www.fontspring.com/fonts/miller-type-foundry/uniform> (14 Mayıs 2015).

Questa Complete, (2014). <http://www.fontspring.com/foundry/the-questa-project>,
<http://www.fontspring.com/fonts/the-questa-project/questa-complete>, (14 Mayıs 2015).